

Slovenski dom

Štev. 240

V Ljubljani, sobota 21. oktobra 1939

Leto IV

Izjave turškega zunanjega ministra ob vrnitvi iz Rusije:

Pogajanja med Sovjeti in Turčijo se bodo najbrž v kratkem nadaljevala

Carigrad, 21. oktobra. m. Včeraj je dopotoval v Carigrad turški zunanji minister Saradzoglu. Minister se ni vrnil s turško ladjo, ki mu je odplula v Odeso nasproti, temveč z rusko lahko križarko »Moskva«, katero je spremljal še en ruski rušilec. Ko sta se ladji približali pristanišču, sta izstrelili 21 pozdravnih strel. Istočasno sta izobesili turške zastave. V pristanišču je Saradzoglu obšel častno četo vojakov in policajev. Takoj nato se je odpravil na kratek počitek v hotel »Pera Palace«. Spotoma so ga množice navdušeno pozdravljale. Zvečer pa je minister odpotoval v Ankaru v spremstvu sovjetskega veleposlanika Terentijeva. Sovjetski ladji pa bosta ostali v Carigradu še dva dni, ker so jima na čast sklenili prirediti več slovesnosti ter več zabav za mornarje.

Vsi politični krogi so prepričani, da se bodo pogajanja med Rusijo in Turčijo takoj nadaljevala. Zunanji minister Saradzoglu je ob petih popoldne

sprejel častnike, ki so mu zastavili več vprašanj. Minister je o cilju svojega potovanja v Moskvo povedal:

»Bil sem v Moskvi, da vrnem obisk, katerega je naredil pred mesecem v Ankari namestnik sovjetskega zunanjega ministra Potemkin, obenem sem se mogel posvetovati z odgovornimi sovjetskimi državniki glede vseh vprašanj, ki zanimajo Turčijo in Rusijo. Moji razgovori s sovjetskimi državniki, katere vse poznam že od prej, so potekali v pristrnem ozračju. Ta obisk bo gotovo pomagal še k večjemu prijateljstvu med obema državama. Upam, da se bodo naši razgovori kmalu obnovili. Prepričan sem, da je bil moj obisk koristen za globoko prijateljstvo, ki vlada med obema narodoma.«

Na vprašanje častnikov, zakaj so moskovska pogajanja tako dolgo trajala, je Saradzoglu odgovoril: »Zaradi tega, ker so se vprašanja, o ka-

terih smo razpravljali v Moskvi, tikala treh držav in sicer Turčije, Anglije in Francije in je bilo zato treba ob vsaki priliki vedeti tudi za mnenje in stališče Anglije in Francije ter njuno privolitev v nadaljnja pogajanja.«

Casnikarji so nato Saradzoglu vprašali tudi o ankerskem paktu. Saradzoglu je odgovoril:

»To so pripomočki izredne važnosti. Za turški narod in državo bo imela ta pogodba veličinski pomen. Prav tako sem prepričan, da ta pogodba ne bo imela nobenih slabih vplivov na prijateljske odnose med Turčijo in Sovjetsko Rusijo.«

Carigrad, 21. okt. o. Turški zunanji minister Saradzoglu se je enoči vrnil v Ankaru in je takoj sprejel romunskega poslanika v Ankari. Danes dopoldne pa se je sestel s francoskim generalom Weigandom in angleškim generalom Wawelom, s katerima bo imel daljši posvet.

Vesti 21. oktobra

Posameznim nemškim divizijskim in armadnim poveljnikom so dodeljeni za pomoč pri poveljevanju višji častniki politične policije, s katerimi bodo vojaki morali odeslej deliti oblast.

Nemški radio je zadnje čase večkrat povabil nemške moške, naj se ne brijejo, temveč naj nosijo brado, ker je treba štediti z milom za britje.

Nemški kmetje so dobili nalog, da morajo priglasi oblastem, koliko glav živine, prašičev, kur, zajcev imajo in koliko jajec nese njihova perutnina. Zasebniki so morali vojaški oblasti oddati vse pse, ki so visoki 50—70 cm in stari manj kakor sedem let.

Francoskemu letalskemu ministrstvu se priključa povprečno 200 mladih moških dnevno za sprejem v letalske šole.

Zračna zveza med Milanom, Zagrebom in Belgradom bo ostala v prometu tudi pozimi, poročajo iz Rima.

Francosko vojno ministrstvo je izdalo poročilo, v katerem navaja znamenja, po katerih je mogoče razlikovati francoska in angleška bojna letala od nemških.

Ameriška vojska bo preurejena tako, da bo štela devet motoriziranih armadnih zborov po 40.000 mož.

Iz Italije poročajo, da je treba v kratkem pričakovati sestanek zunanjih ministrov Turčije, Perzije, Iraka in Afganistana. Državniki se bodo posvetovali o skupnem nastopu vseh prednjeazijskih držav proti kakršnemu koli pritisku od zunaj.

Združene države bodo odeslej pošiljale vso pošto za Evropo čez Italijo, ker so angleške bojne ladje ustavljale parnike, ki so vozili pošto iz Amerike za Nemčijo.

Angleška pomorska komisija, ki vodi preiskavo o vzrokih potopitve »Royal Oaka«, bo v kratkem končala svoje delo, naker bodo objavili poročilo o tem, kako se je mogla nemška podmornica vtihotapiti v zastraženi zaliv Scapa Flow.

Sv. oče Pij XII. je včeraj sprejel v posebni audienci grškega kneza Hristofora.

Angleško informacijsko ministrstvo odgovarja na nemško grožnjo, da bodo potopljene vse nevarne ladje, ki bi jih spremljale angleške ali francoske bojne ladje. Odgovor pravi, da je ta grožnja prazna, ker se do zdaj še ni zgodilo, da bi bile nemške podmornice napadle kak spremljan parnik, saj bi bilo to v pogubo njim samim.

Podpis sporazuma o končni razmejitvi med Litvo in Sovjetsko Rusijo ter o izročitvi Vilne so zaradi nepričakovanih ovir odložili.

Iz Trsta je odplul na Daljni vzhod veliki italijanski parnik »Conte Verde« z velikim številom potnikov raznih narodnosti.

Romunska vlada zanika vesti, da bi bila dovolila ustanoviti madžarski manjšini posebno stranico, ker je v Romuniji dovoljena samo ena vsedržavna stranka, v njej pa so zastopane tudi narodne manjšine.

Dosedanji angleški poslanik v Parizu Phips se je včeraj poslovil od predsednika francoske vlade.

Nemško vrhovno poveljstvo je določilo, naj v posameznih poljskih mestih uredi skupna pokopališča za poljske vojake.

Moskovski radio je danes dvakrat zaporedoma oddal besedilo pogodbe med Anglijo, Francijo in Turčijo in ni pristavil nobene uradne ali poluradne razlage.

Od začetka sedanjega vojne je bilo potopljenih 9 ladij, ki so plule iz Kanade v Evropo. Po večini so to bile kanadske ladje. Zaradi tega kanadski tisk zahteva, naj vlada poskrbi svojim ladjam za spremstvo.

Namestnik finskega zunanjega ministra je izjavil, da je Finska zadovoljna z uspehom sestanka severnih držav. Poglavarjev v Stockholmu in da se po njem čuti močnejšo kakor prej.

Japonski zunanji minister Nomura je dal častnikarjem izjavo o japonski zunanji politiki. V izjavi pravi, da je Japonska dovolj močna, da bo lahko izvedla nov red na Daljnem vzhodu in pa da si želi mirnih odnosov z Rusijo.

Stalin kandidira za poslanca v dveh okrajih na Poljskem. Ni dvoma, da bo izvoljen za nad eto odstotno večino.

Predsednik Združenih držav Roosevelt je podpisal sklep o tem, da je podmornicam vseh vojskujočih se držav prepovedan dostop v ameriške luke. Dovoljen pa je dostop trgovskim ladjam tudi če so oborožene.

Iz Amerike prihajajo vesti, da so ob nekaterih delih obale spet videli nemške podmornice.

Prvim nemškim izseljencem iz Estonije in Letonije, ki so jih nemške ladje pripeljale v Gdansk, so narodno socialistične organizacije priredile slovesen sprejem. Nemški listi pravijo, da gledajo ti izseljenci s svetlimi očmi v bodočnost.

Turčija se je z zadnjo pogodbo odrekla testamentu svojega pokojnega voditelja Atatürka in zaslula med nemške sovražnike. Njena naloga je zdaj, da odločne zahteve Sovjetov glede Črnega morja spravi v sklad s to pogodbo, ki je naperjena predvsem proti Nemčiji. Tako se glasi poluradna nemška razlaga vojaške zveze med Anglijo, Francijo in Turčijo.

Predsednik turške republike je ob podpisu pogodbe s Francijo in Anglijo poslal pozdravni brzojavki angleškemu kralju in francoskemu predsedniku Lebrunu. Oba eta se mu zahvalila ter pri tem izrazila upanje, da bo nova pogodba služila zlasti vzpostavitvi miru.

Seja glavnega odbora JRZ

Belgrad, 21. okt. m. V strankarskih prostorih JRZ se je danes ob 10 začela seja glavnega odbora stranke, na kateri bodo razpravljali o vseh vprašanjih, ki so v zvezi z volitvami v senat, zlasti pa s sestavo kandidatne liste, ki bo za vse vladne skupine enotna. Ob času našega poročila seja še ni zaključena.

Zagreb, 20. oktobra. Ban dr. Šubašič je imenoval komisarja za bolniško blagajno »Merkur« v Zagrebu. Za komisarja je bil imenovan sodnik dr. Rudolf Crnčič.

Bližnji posveti balkanskih zunanjih ministrov

Carigrad, 21. oktobra. o. V turških krogih govore, da bo zunanji minister Saradzoglu po prihodu v Ankaru najprej poročal svoji vladi o pogajanjih v Moskvi in o sovjetskih zahtevah, ki so preprečile sporazum med Rusijo in Turčijo. Takoj nato se bo Saradzoglu sestel z romunskim zunanjim ministrom Gafencu ter z bolgarskim zunanjim ministrom. Romunski zunanji minister Gafencu bo nato imel sestanek z zunanjimi ministri romunskih sosed, nato pa se bo zunanji minister tiste države, ki je z Italijo v najboljših odnosih, sestel z italijanskim zunanjim ministrom grofom Ciano. Vsi ti sestanki bodo veljali mirni poravnavi vseh sporov med balkanskimi državami in ustanovitvi balkanskega nevtralnega bloka s pomočjo Italije.

Upanje v miren sporazum med Finsko in Sovjeti

Helsinki, 21. okt. Finski krogi upajo, da se bo finskemu zastopniku Pasikiviju, ki potuje nocoj v Moskvo, posrečilo skleniti sporazum v imenu Finske tako, da bodo zadovoljene upravičene zahteve Sovjetske Rusije, ne da bi bila pri tem okrnjena finska neodvisnost. Menijo, da želi Stalin pogajanja nadaljevati čimprej. Trdijo, da Stalin zelo dobro pozna stanje na Finskem. Varnostne ukrepe za obrambo Finske smatrajo za končane ter so se že zbrale v pokrajinah Karelji, Viborgu in Husamoji. Splošno menijo, da Rusija ne bo uporabila glede Finske ukrepov, ki bi prišli Finsko prijeti za orožje. Iz vseh krajev Finske prihaja oblika, denar in druge potrebe za vojsko.

Ugibanja o novi poljski državi

Amsterdam, 21. okt. Berlinski dopisnik »Telegrapha« demantira vesti kodanškega lista »Politikuma«, da bo dne 1. novembra t. l. ustanovljena neodvisna poljska država. Dopisnik »Telegrapha« dodaja, da vprašanje o ustanovitvi nove Poljske zdaj še ni na dnevnem redu in da je nemški načrt glede bodočnosti Poljske negotov. Minulo bo še dosti časa, preden bo dobil končno obliko.

Delo Rdečega križa za ujetnike

Zeneva, 21. oktobra. Osrednja poslovalnica za vojne ujetnike, ki jo je ustanovil mednarodni odbor Rdečega križa, vedno bolj razvija svoje delovanje. Iz Berlina, Londona in Pariza stalno prihajajo seznanji vojnih ujetnikov. Te seznanje takoj v prepisih pošljejo oblastem vojskujočih se držav. Istočasno prihajajo liste internirancev iz nevtralnih držav. Služba poteka enako kakor za svetovne vojne. Za vse to delo je potrebno ogromno število osebja. Večinoma opravljajo to delo strokovnjaki.

Minister Marković o sporazumu

Belgrad, 21. okt. m. Včeraj je izšla prva številka novega tednika »Delo«, ki ga izdaja pravosodni minister dr. Lazar Marković. Včerajšnja številka objavlja daljši članek dr. Markovića pod naslovom »Bistvo sporazuma«.

V tem članku pravi pisec, da vprašanje odo-bitve sporazuma po narodnem predstavištvu ostane tako dolgo odprto, dokler se ne bodo izvedle svobodne volitve. Toda politična stran tega vprašanja je v tem, če je srbski narod sprejel sporazum. Glede tega je javnost dobila že jasen in določen odgovor. V kolikor obstojata kritika in nezadovoljstvo, se to ne tiče samega političnega akta kot takega, ker ga ni Srba, ki ne bi bil vesel pomirjenja v državi in dobrih posledic sporazuma, ki se vidi tudi v sestavi vlade narodnega sporazuma. Tega se ni treba bati in zameriti tistim, ki se drže ob strani. Sporazum je človeško delo in zato ni popolno. Ni treba tudi pričakovati, da bi bil sprejet soglasno. Sporazum predstavlja celoto in kot takega ga je treba ocenjevati in kritizirati. Nova je politična linija glede vodstva poslov v naši državi, linija, ki sloni na razumevanju med Srbi in Hrvatji, ki nosijo sedaj neposredno odgovornost za vodstvo poslov. Glede vsebine sporazuma je treba poudariti, da se skupna država vodi sedaj s solidarno akcijo Srbov, Hrvatov in Slovencev, politični smisel sporazuma pa je, da se je zagotovilo sodelovanje Hrvatov v državi in se s tem utrjujejo interesi Jugoslavije. Namam sporazuma je bli učvrstitev države

Italijanska sodba o vojaški zvezi med Anglijo, Francijo in Turčijo

Sovjetom je zaprt dostop na Balkan in na Sredozemsko morje

Rim, 21. okt. o. Italijanski krogi so zadovoljni z angleško-francosko-turškim sporazumom. V političnih krogih menijo, da s tem Italija ni nič izgubila, pač pa je ostal njen vpliv na Balkanu še nadalje neokrnjen. Po mnenju italijanskih politikov je namen turškega nenapadnega pakta sledeči:

1. Za Rusijo je dohod na Sredozemsko morje še naprej zaprt.

2. Prijateljstvo med Romunijo in Grčijo je preprečilo Sovjetski Rusiji dostop na Balkan.

3. Neodvisnost Balkana je v tem, da je Balkan varen pred ruskim vplivom, ki bi se lahko razširil na ves Balkan do Jadranskega morja, če bi bila Turčija ruske zahteve sprejela.

4. Po tem sporazumu je ostalo ideološko stališče Italije do komunizma neokrnjeno. Njen vpliv

na Balkanu bi se v nasprotnem primeru zmanjšal, ravno tako pa bi bil politični vpliv na Balkanu oslabilen. Ker pa ostane Italija nevtralna in je sporazum naperjen le proti državi, ki bi ogrozila Sredozemsko morje, se Italiji ni treba bati, da bi izgubila gospodarski in politični vpliv na Balkanu.

London, 21. okt. o. Angleški listi razpravljajo o stališču Italije do angleško-francoske turške vojaške zveze in pravijo, da so se odnosi med Turčijo in Italijo po odpoklicu italijanskih ojačenj z Dodekaneza začeli naglo izboljšavati. To v sedanjem položaju ni čudno, saj je Italiji in Turčiji enako na tem, da se sovjetski vpliv v nobeni obliki ne razširi na Balkan. To dokazuje ustavitev pogajanj med Rusijo in Turčijo in pa italijanska prizadevanja za ustanovitev balkanskega nevtralnega bloka.

Nemška poslanika iz Moskve in Ankare nenadno poklicana k Hitlerju

Vesti o morebitni posebni mirovni ponudbi Nemčije Franciji

Berlin, 21. okt. Nemška vlada je z vso naglico poklicala v Berlin poslanika Papena iz Ankare in poslanika iz Moskve Schulenburga. Von Pape je dopotoval v Berlin včeraj in bil takoj sprejet pri kanclerju Hitlerju, s katerim je ostal v razgovoru nad dve uri. Razgovor je veljal vprašanju, zakaj von Pape ni znal preprečiti podpisa vojaške zveze med Anglijo, Francijo in Turčijo. — Von Schulenburg pa je klican v Berlin, da pojasni, kako to, da ni znal doseči, da bi bila Turčija sprejela sovjetske zahteve in sklenila z boljševiki zvezo, s katero bi bila dejansko prišla pod sovjetsko-nemški vpliv.

Iz tega dejstva in iz neprestanih posvetovanj Hitlerja z nemškimi voditelji sklepajo, da je nova

vojaška zveza Anglije in Francije s Turčijo Nemčijo silno zadela, ker je pokazala, da novo sovjetsko zavezništvo ni tako, da bi moglo princeti Nemčiji kakih posebnih političnih koristi.

Zadnji politični dogodki so dali v Nemčiji občutek osamljenosti in nekoristnosti žrtve, v katere je na Baltičnem morju privolila, da bi si pridobila sovjetsko zavezništvo in pomoč.

Zaradi tega pričakujejo, da bo Nemčija še enkrat skušala skleniti premirje in da bo zato stavila Franciji ponudbo za ločen mir, naker bi ji z Anglijo v Evropi ne bilo težko obravnavati. Ta poskus pa je, kakor kažejo dosedanja znamenja, že v naprej obojen na neuspeh.

Novo bolgarsko vladbo bo sestavil spet Kioseivanov

Sofija, 21. okt. m. Bolgarski kralj Boris je včeraj nadaljeval s posveti glede rešitve vladne krize. Najprej je sprejel bivšega predsednika vlade Kimona Georgieva. Njegova audiencia je trajala dobri dve uri, kar je vzbudilo veliko zanimanje. Takoj nato je bil sprejet bivši zunanji minister Burov. Popoldne so prišli na vrsto vodja socialistov Krsto Pasturov, vodja zemljoradniškega dela Gičev, nato pa poslanci Georgij Petrov, Stojan Omarčevski, Slavenko Vazilev in Roberov. Posveti pa še niso končani. Danes se bodo še nadaljevali in po vsej verjetnosti tudi končali. Vse kaže, da bo mandat za sestavo nove vlade dobila ena izmed tistih osebnosti, katero bo kralj izbral kot najprimernejšo na podlagi mnenj politikov, s katerimi je razpravljal.

Politični krogi seveda z zanimanjem spre-

ljajo potek dogodkov in so prepričani, da bo dobil naročilo za sestavo nove vlade dosedanji ministrski predsednik in zunanji minister Kioseivanov. To potrjujejo z dejstvom, da je Kioseivanov najbolj primerna osebnost, da nadaljuje z nevtralnostno politiko, ki jo je z uspehom izvajala že prejšnja njegova vlada. Nevtralna politika je nerazdružljivi del prijateljske politike med Bolgarijo in Jugoslavijo. Po budo za to politiko je dal na bolgarski strani dr. Kioseivanov, ki se je kot bivši bolgarski poslanik v Belgradu in kot poznejši predsednik vlade in zunanji minister mnogo trudil, da je prišlo do pakta večnega prijateljstva med Jugoslavijo in Bolgarijo.

Včeraj popoldne je dr. Kioseivanov sprejel jugoslovanskega poslanika dr. Jurišića in se z njim dalj časa pogovarjal.

Češka duhovščina v zaporih

Amsterdam, 19. oktobra. o. Holandski katoliški listi poročajo vesti, da je bilo zadnje čase spuščenih iz ječe več čeških in moravskih katoliških duhovnikov, katere so zaprli ob začetku vojne. Med njimi je bil msgr. Kratochvil, tajnik brnske škofije, generalni vikar olomuške nadškofije, več kanonikov in bogoslovnih profesorjev. Okrog 40 duhovnikov, ki se niso bavili s politiko, je še vedno zaprtih v koncentracijskem taborišču v Stepanovu pri Brnu in drugod, a upajo, da bodo kmalu tudi ti spuščeni.

Prijateljske brzojavke turškega in sovjetskega zunanjega ministra

Moskva, 20. oktobra. Sovjetski zunanji minister Molotov je dobil od turškega zunanjega ministra Saradzoglu pri odhodu iz Rusije brzojavko, v kateri Saradzoglu poudarja prisrčnost in vzajemno zaupanje med Turčijo in Rusijo. Molotov je odgovoril svojemu turškemu tovarišu, da je izmenjava misli v Moskvi vnovič potrdila prijateljstvo, ki družijo Sovjetsko Rusijo in Turčijo.

Romunija in zadnji politični dogodki

Bukarešta, 20. okt. Snoči je bila seja romunskega ministrskega sveta. Trajala je dobri dve uri in pol. Po seji so izdali sporočilo, ki pravi: Zunanji minister Gafencu je podal krajši pregled o mednarodnem položaju in dejal, da se ni zgodilo nič, kar bi moglo omajati politiko miru in varnosti, ki jo vodi Romunija. To uradno sporočilo spravljajo v zvezo z glasovi, ki so se širili te dni v zvezi z razgovori med Sovjeti in Turčijo ter glede sovjetskih zahtev do Romunije.

Do manifestacij proti Stalinu je prišlo v litavski prestolnici Kownu. Litvanske oblasti so morale na zahtevo Sovjetov zapreti 36 ljudi.

Nemška letala, to pot ogledniška, so se včeraj spet skušala približati škotski obali, a so jih zavrnil.

Angleški kralj in kraljica sta si včeraj ogledala varnostno mrežo balonov, ki naj zavarujejo London pred napadi iz zra-

